

contrades també s'associen i redacten els corresponents estatuts.

L'obra va acompanyada encara de diversos apèndixs amb abundosa informació documental complementària. No menys interessant resulta el repertori del final del llibre que aplega el vocabulari propi dels oficis estudiats. També trobem una mínima bibliografia i la referència als arxius que poden ésser útils, si s'escau.

Val la pena ressaltar la riquesa de dibuixos —del mateix autor—, des de tots els angles i perspectives, que il·lustren l'obra i fan entenedors els comentaris, i unes quantes fotografies —algunes d'època— que són una sorpresa per a la gent de les generacions actuals, però que per als que hem enllaçat temps diferents tenen un regust especial i conviden, vulgues que no, a aquell viatge, aquesta vegada sentimental i nostàlgic, al qual feiem referència en començar.

El llibre de Josep Vert és d'aquells que, en acabar de llegir-lo, arribes a la conclusió que era necessari que existís i que, realment, algú l'havia de fer. Allò difícil, a vegades, és trobar aquesta persona que rescata per a la posteritat la memòria d'un ofici, d'uns sistemes de vida, d'uns costums... Sortosament, en aquest cas, no es podia trobar un autor que ho treballés amb més coneixement de causa, amb més ganes i amb més encert, que Josep Vert i Planas. Celebrem-ho.

Joan Domènech i Moner

JOSEP MATAS i BALAGUER

Bibliografia del Baix Empordà

Consell Comarcal del Baix Empordà
LA BISBAL D'EMPORDÀ
1991

El llibre de llibres del Baix Empordà

MATAS i BALAGUER, Josep
Bibliografia del Baix Empordà.
Consell Comarcal del Baix Empordà,
La Bisbal d'Empordà, 1991.

Si és veritat allò que es diu que l'Empordà és segurament la comarca que més ha inspirat i més tinta ha fet vessar, tant des del punt de vista literari com historiogràfic, és evident que el territori d'aquesta comarca, conegut oficialment per Baix Empordà d'ençà de la divisió territorial del 1936, hi ha posat molt de la seva part.

Tenim ara ja ocasió de constatar-ho en fer-se realitat aquest llibre de llibres, esperat de temps, que és la *Bibliografia del Baix Empordà* i del qual és autor l'historiador i arxiver bisbalenc Josep Matas i Balaguer. En efecte, després de set anys de treball, en Pep Matas veu concloua una feina que potser havia arribat a semblar inacabable, però que finalment ha vist la llum gràcies a l'esforç i a la perseverança propis de l'autor i a la bona disposició del Consell Comarcal del Baix Empordà que finalment s'ha fet càrrec de l'edició.

La immensitat de la producció bibliogràfica existent sobre el Baix Empordà feia temps que demanava una recopilació i ordenació sistemàtica com la que aquí se'ns presenta.

És ben manifest que la recerca, exponent clar de la vitalitat cultural d'un país, requereix cada cop més d'instruments de treball que la facilitin, l'estimulin i l'ajudin a planificar. En aquest sentit, hem de dir d'entrada, encara que sembli un tòpic, que la *Bibliografia del Baix Empordà* més que un llibre constitueix una important eina de treball encaminada a accomplir tals finalitats.

Però la idea de la present *Bibliografia*, cal recordar-ho, s'emmarcava dins un projecte més ampli que al començament de la dècada dels vuitanta encoratjava un grup de joves historiadors vinculats al món dels arxius (Ramon Alberch, Joan Boadas, Josep Matas, Isidre Prades i Josep Temporal) i que pretenia dotar cadascuna de les comarques gironines de la seva correspo-

nent bibliografia. El coneixement de les fonts documentals i bibliogràfiques que exigia l'interès creixent per la nova Història local (saber amb què es comptava), així com l'existència de precedents similars (encara que per àmbits més restringits) tan útils com eren i encara són, per citar un exemple, el *Repertorio de Índices* editat per la Diputació l'any 1976, reafirmaven la utilitat i necessitat d'aquestes eines de treball.

Tanmateix, com explica en Pep Matas en la introducció del seu llibre, l'any 1986, ben avançats els treballs de recopilació portats a terme pels esmentats historiadors, la feina quedà paralitzada davant la falta (incomprendible i inexplicable) d'unes perspectives clares de publicació per part de les institucions que ho havien de fer possible.

Llevat de la *Bibliografia* que Ramon Alberch i Joaquim Nadal dedicaren a Girona ciutat (l'any 1982) i que venia a obrir la projectada col·lecció de bibliografies, ara per ara la del Baix Empordà s'erigeix com l'única d'aquelles que ha reeixit.

Pel que fa a l'estructura del llibre, trobem en primer lloc el recull bibliogràfic pròpiament dit, constituït per prop de 5.000 referències corresponents a llibres, fulletons i articles, ordenats cronològicament per data de publicació i prèviament classificats d'acord amb les següents entrades: Empordà, Baix Empordà, Costa Brava, i una per cadascun dels municipis que constitueixen la comarca. S'ha de destacar l'exhaustivitat del recull, fruit d'una pacient i sistemàtica labor de buidatge d'un gran nombre de biblioteques i hemeroteques no només gironines sinó també barcelonines. Fa la impressió que no s'hagi pogut escapar res (i si no, intenteu fer-ne la prova). Hom pot trobar des de la referència a una obra publicada al segle XVII fins a l'article més impensat i recòndit en un programa de Festa Major de fa quatre dies.

És un encert que al costat de les dades

bibliogràfiques de cada referència s'hi anotin també les sigles corresponents al lloc (biblioteca o centre) on s'ha fixat un determinat títol, la qual cosa permet de saber com a mínim allà on podrà ésser consultat.

Per accedir amb més facilitat a la informació, a continuació del recull, l'obra disposa de tres índexs: un d'autors, obres anònimes i persones citades; un segon de títols i un tercer de temes, tots ells de gran utilitat.

El darrer d'aquests, el temàtic, que no és general per al conjunt del recull sinó individualitzat per a cadascun dels àmbits territorials, a part de la seva utilitat immediata, ens permet de conèixer sobre quins aspectes s'ha escrit més o sobre quins altres la producció bibliogràfica coïxeja més, la qual cosa el converteix en un indicatiu molt interessant a l'hora de planificar o orientar futurs treballs i recerques.

En referència també a aquest índex temàtic, i en concret a la taula de matèries que el sustenta, imaginem que ha estat difícil d'establir. Difícil és intentar recollir en una classificació tots els possibles camps temàtics i no és estrany el fet que segons quins (potser els més coneguts per l'autor) es desenvolupin més que no altres.

El recull va ser tancat a 31 de desembre de 1989; tanmateix, cal assenyalar que s'està pensant ja en una actualització periòdica que vagi afegint i ordenant en l'obra tot el que de nou es vagi publicant. En aquest sentit és de celebrar el fet que el propi Consell Comarcal del Baix Empordà s'hagi compromès no només a anar publicant les addendes corresponents, sinó també a estudiar la manera que aquesta bibliografia, gràcies als avenços que avui dia ens ofereix la informàtica, esdevingui quelcom més que un llibre imprès: una gran base de dades a la qual es pugui accedir per connexió des dels llocs més distants.

La gent que treballem en arxius o en biblioteques podem ja donar fe de la utilitat que està tenint aquesta *Bibliografia del Baix Empordà*. A part de donar l'enhorabona a l'autor per la feina feta, només ens resta esperar i desitjar que l'aparició i l'èxit d'aquesta obra sigui un crit d'estímul per a les institucions implicades en l'elaboració i edició de la resta de bibliografies projectades, i que ben aviat puguem congratular-nos, com ara, de la seva publicació.

Santi Soler i Simon

La marina de la Selva abans dels "indianos"

Mario ZUCCHITELLO,
Homes, vaixells i mercaderies de Tossa al Grau de València (1459-1703),
Centre d'Estudis Tossencs,
«Quaderns d'Estudis Tossencs»,
núm. 4. Tossa, 1992.

Hi ha treballs d'història local que tenen, certament, un mèrit enorme. Unes vegades perquè testimonien la solitària tenacitat dels seus autors, no sempre prou recompensada. Altres cops, perquè aquest gènere de recerques, sovint fragmentàries i perseverants, contribueixen, efectivament, a ressuscitar un passat propi del tot ignorat o, simplement, sepultat per la volguda desmemòria dels vius. Tanmateix, n'hi ha d'altres, de monografies locals, que es caracteritzen, a més, per una decidida voluntat d'eixamplar horitzons, d'eludir la temptació d'enrarament, i de comunicar, en suma, les senzilles vicissituds de la gent d'una contrada determinada amb els fluxos històrics d'abast general. Quan es fan amb aquelles dosis preceptives de rigor metodològic i passió controlada, treballs semblants, paradoxalment, ja no són (només) història local.

Aquest és el cas, si més no, de la darrera publicació del italo-català Mario Zucchitello, conegut agitador cultural selvatà, director de l'Arxiu Històric Municipal de la vila de Tossa, i polifacètic historiador

local, tan aviat interessat a estudiar (o a fer estudiar) les vil·les romanes i els jaciments arqueològics del seu entorn com el curs de determinades devocions populars a través dels segles o, assenyalamment, les activitats marítime-comercials del litoral selvatà en temps reculats i oblidats.

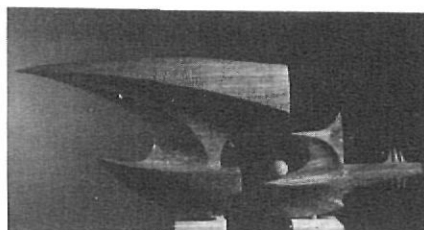
Així, si fa cosa d'uns deu anys enllestia una meticulosa reconstrucció dels intercanvis medievals entre Tossa i Barcelona, l'obra que ara ressenyem, de temàtica anàloga, va força més enllà, tant en el temps com en l'espai. Cal dir que de «local», aquesta segona monografia, tampoc no en té gran cosa, ni per les fonts emprades (que l'autor ha hagut de cercar des de Tossa i Girona fins a València o Barcelona), ni per la matèria tractada: el trànsit marítim entre Tossa (i, subsidiàriament, Sant Feliu de Guíxols, Lloret o Blanes) i València d'ençà de mitjan segle XV fins a la darrerria del sis-cents, és a dir, quan la marina selvatana havia enfilat tot just el camí cap a les Índies i el subsegüent comerç colonial.

L'elecció del grau de València no es pot considerar casual. Ha estat induïda per les fonts i, en particular, per l'excel·lent sèrie documental i duanera del *peatge* de la capital valenciana. La fortuna arxivística revela, tanmateix, un fet històric real: el grau de vinculació comercial i secular del litoral selvatà i les seves marines amb el regne de València i la seva capital; una vinculació força més intensa, almenys en bona part del període estudiat, que no pas amb la capital del Principat.

Un lligam semblant s'explica, sobretot, pel caràcter complementari de les economies locals afectades. Les fonts emprades no fan possible, malauradament, un coneixement detallat i xifrat d'allò que duïen els patrons tossencs o selvatans en els seus viatges de tornada, tot i que sovint els retorns es nodrien d'altres itineraris derivats (de vegades fins a Alger o les illes de la Mediterrània central) i, assenyalamment, del cabotatge entre València i Tortosa, fos per proveir-se de sal, fos per

Mario Zucchitello

HOMES, VAIXELLS i MERCADERIES DE TOSSA al GRAU de VALÈNCIA (1459-1703)

Quaderns d'estudis tossencs
4

acostar tant a Tossa com a Barcelona l'arròs, la llana o la seda, i els manufacturats d'espert i cistelleria del regne de València.

Contràriament, l'autor ha pogut documentar exhaustivament la composició de les exportacions tossenques cap a la capital valenciana. Fins a mitjan segle XVI consistiren, bàsicament, en productes forestals, com ara llenya, fusta obrada o per obrar, carbó, castanyes i avellanes, i panes de suro, que alimentaven, aleshores, la pròspera i reconeguda tapineria valenciana. Posteriorment, el gruix de les remeses era fet, sobretot, de cansaladeria i salaó de peix blau; una activitat, la darrera, que prengué una dimensió autènticament empresarial, i que fou capitalitzada pels negociants de terra estant en detriment de patrons i navegants. A partir de la segona meitat del segle XVII, però, el grau de València esdevingué una mera escala camí cap a Cadis. I és que Tossa, igual com d'altres poblacions del litoral selvatà i català, protagonitzava aleshores el viratge del comerç marítim del Principat, que cercava l'entroncament amb les rutes atlàntiques i el negoci americà.

L'autor, tanmateix, no s'ha limitat a resseguir les oscil·lacions dels trànsits en el decurs del temps. També n'estudia, alhora, tota la seva infraestructura: ports i platges; tipus i tonatge dels vaixells; itineraris i perills de la mar; i modalitats mercantils com ara comandes, nòlits, préstecs, assegurances. Tampoc no oblida mai els homes i les seves vicissituds: siguin patrons o negociants, corsaris algerins o dissortats captius tossencs.

Altrament, l'estudi dels intercanvis no ha significat l'oblit de la producció. Contràriament, l'autor ha dedicat tanta o més atenció al petit univers de terra endins, a les seves fonts de subsistència i, per tant, a les variades formes del treball pre-industrial, als seus ritmes estacionals i la pluriactivitat que se'n derivava: l'explotació del bosc, el carboneig, la pela del suro, l'engreix del porc o la salaó del peix blau, la cura d'una petita vinya o d'un hortet domèstic, minúscul patrimoni territorial de molts mariners i pescadors... En definitiva, Zucchitello ha sabut captar, i explicar amb una prosa elegant, un punt enyoradissim i de gran riquesa lèxica, tot un món feinejant i extingit de calafats, pescadors, mariners, carboners, pelaters, boscaters i vinyataires: el món de la Marina de la Selva abans de l'atracció colonial, és a dir, una marina selvatana força menys coneguda que no pas la dels «indianos», hereva seva. En refer aquesta història local, però, Zucchitello ha escrit alhora un capítol de la història, insuficientment coneguda encara, del comerç marítim català a l'època de l'anomenada decadència.

Xavier Torres

B A S E S

I

La LLIBRERIA 22, tot seguint un camí d'acció cultural, convoca el XII PREMI DE NARRACIÓ CURTA JUST MANUEL CASERO, en homenatge a la seva vinculació a Girona i la seva cultura.

II

Les obres presentades hauran de ser inèdites, en català, i no podran haver estat premiades en altres concursos.

III

Els originals es presentaran per triplicat, mecanografiats a doble espai i a una sola cara. L'extensió màxima serà de 100 fulls DIN-A4.

IV

Les obres s'han de presentar a la LLIBRERIA 22 (c/ Hortes, 22, de Girona) abans del dia 15 de setembre, tot fent constar el nom i l'adreça de l'autor. En cas de presentar-se sota un pseudònim caldrà adjuntar-hi la plica.

V

Els premis seran: un primer premi de 300.000 PTA i un segon de 50.000 PTA. L'obra serà publicada per l'editorial EMPURIES. La LLIBRERIA 22 es reserva l'autorització i condicions per a la publicació de l'obra finalista, durant 1 any.

VI

El jurat és format per les següents persones: Miquel Berga, Dolores Olier, Modest Prats, Antoni Puigvert, Salvador Sunyer i Bover i Joan Miró, que actuarà com a secretari sense vot.

VII

El premi serà adjudicat en el marc de les Festes de Sant Narcís (octubre-novembre) de l'any de la convocatòria.

VIII

Els originals no premiats es podran retirar a la mateixa llibreria durant un termini d'un mes a partir de l'adjudicació del premi. La llibreria no remetrà originals dels autors i no es fa responsable del destí dels originals que no hagin estat retirats en el termini esmentat.

IX

Els concursants es comprometen a acceptar íntegrament les bases de la convocatòria.